

ל"ג בעומר

1. תלמוד בבלי שבת לג, ב: ... איתכו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודיעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרכי זורעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערכתכם הדור אזול איתכו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערכתכם נפקו כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון אמר לו בני די לעולם אני ואתה ...

2. הרב אברהם יצחק הכהן קוק, אורות, אורות התחיה, פסקה כז: ההתגברות הרוחנית העליונה מחזקת את התכנים המעשיים ומגברת את ההתעניינות בעולם ובחיים וכל אשר בס. רק בזמן התרבות, וקרוב לו, שהחיל הישראלי נצטק מאדמתו והצריך להפיר את תעודתו רק במצמדו הרוחני המפשוט, השקשה ביחידים הדרכה לפרישות מחיי שעה בשביל חיי עולם, וגם ע"ז יצאה מחאה שמימית. אבל פאשר הגיע התור של בגן האמה בארצה, והצריך המעשי של הסדורים המדיניים והתכתיים נעשה חלק מתכנית פעלי הפלל, הרי הם הם גופי תורה, וכל מה שיתרבו הגורמים המעשיים ויתבססו יותר ופצל הרוח הפלא קדשה ותי אמת על העולם ועל החיים, ואור ישאל יאיר פני תבל בכליל יפעתו.

3. תלמוד ירושלמי שביעית פ"ט ה"א: ר' שמעון בן יוחי עבד טמיר במערתא תלת עשר שנים, במערת חרובין דתרומה, עד שהעלה גופו חלודה. לסוף תלת עשר שנין אמר: לינה נפק חמי מה קלא בעלמא? נפק ויתב ליה על פומא דמערתא. חמא חד צייד ציפרין, פרס מצודתיה. שמע ברית קלא אמרה: דימוס, ואישתיזבת. אמר: ציפור מבלעדי שמיא לא יבדא, כל שכן בר נשא ... [תרגום: ר' שמעון בן יוחי היה טמון במערה שלוש עשרה שנים, במערת חרובים של תרומה, עד שהעלה גופו חלודה. לסוף שלוש עשרה שנים אמר: אין אני יוצא לראות מה קול בעולם? יצא וישב לו על פתח המערה. ראה צייד אחד שצד ציפורים פרס מצודתו. שמע בת קול אומרת: שחרר, וניצלה. אמר: ציפור מבלעדי שמים לא תאבד, כל שכן בן אדם ...]

4. שם, פסקה כח: הקדשה שבטבע היא קדשת ארץ ישראל, והשכינה שירדה בגלות עם ישראל הוא הפשרון להעמיד קדשה בגגוד לטבע. אבל הקדשה הלוותמת נגד הטבע אינה קדשה שלמה, צריכה היא להיות פלועה בתמיצתה העליונה בקדשה העליונה, שהיא הקדשה שבטבע עצמה, שהוא יסוד תקון עולם פלו ובסומו הגמור ...

5. רמח"ל, מסילת ישרים, פרק כו: והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות ענייני קדושה ממש ... ותראה עתה ההפרש שבין הטהור לקדוש: הטהור, מעשיו החומריים אינם לו אלא הכרחים, והוא עצמו אינו מתכוין בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעל ידי זה יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשארים טהורים, אך לכלל קדושה לא באו, כי אילו היה אפשר בלתי, כבר היה יותר טוב. אך הקדוש הדבק תמיד לאלהיו, ונפשו מתהלכת בין המושכלות האמתיות באהבת בוראו ויראתו, הנה נחשב לו כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים עודנו פה בעולם הזה. והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש, וכמזבח ... ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבן ... כן המאכל והמשתה שהאיש הקדוש אוכל, עליו הוא למאכל ההוא ולמשתה ההוא, וכאילו נקרב על גבי המזבח ממש ... ועל דרך זה כל תשמיש שישתמשו מדברי העולם אחרי היותם כבר דבוקים לקדושתו יתברך, הנה עליו ויתרון הוא לדבר ההוא שזכו להיות תשמיש לצדיק ... כללו של דבר ענין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלהיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז ממנו יתברך ... ואמנם זה בהיות שכלו ודעתו קבועים תמיד בגדולתו יתברך, ורוממותו וקדושתו ... וזה אחר שכבר ימצאו בו כל המדות הטובות שזכרנו עד הנה מתחלת הזהירות ועד יראת החטא, בזאת יבא אל הקודש ויצליח, שהרי אם הראשונות חסירות ממנו, הרי הוא כזר ובעל מום שנאמר בו וזר לא יקרב, אך אחרי הכינו את עצמו בכל הכנות אלה, אם ירבה לידיק בתוקף האהבה ועוצם היראה בהשכלת גדולתו יתברך ועוצם רוממותו, יפריד עצמו מענייני החומר מעט מעט, ובכל פעולותיו ובכל תנועותיו, יכוין לבבו אל מצפוני ההתדבקות האמיתית, עד שיערה עליו רוח ממרום וישכין הבורא יתברך את שמו עליו כמו שעושה לכל קדושו, ואז יהיה כמלאך ה' ממש וכל מעשיו אפילו השפלים והגשמיים כקרבנות ועבודות.

6. רמב"ם, פרק החמישי מ'שמונה פרקים': צריך לאדם שישעבד כחות נפשו כולם ... וישים לנגד עיניו תמיד תכלית אחת, והיא: השגת השם יתברך.

7. הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק, אדם וביתו, עמ' 81: היהדות התנגדה לכל פגיעה בחיים הטבעיים למען מטרה טרנסצנדנטלית כלשהי, כיון שהקדושה צומחת מתוך טבעיותו של האדם ...

8. דברים שאמר הרב אהרן ליכטנשטיין שליט"א:

על ה"תורה וה"חיים" - הכותרת רומזת שישינו ניגוד - אם לא עימות - בין התורה, התחומה בין כתליו של בית המדרש, לבין החיים החופשיים, המקיפים את השווקים והרחבות, את התעשייה והמסחר, ואת עולם הבורסה, הפוליטיקה והעסקים. לדעת הדוגלים בתפיסה זו, ה"חיים" כוללים את כל התחומים המעשיים ה"רציניים", שהעוסק בהם תורם לעולם ומפתח אותו, והם עומדים אל מול ה"תורה", שבה משתעשעים בחורים שעוד לא יצאו ל"חיים האמיתיים". באופן מכליל יותר, ישנם המבחינים בין ה"חיים" לבין כל העיסוקים הרוחניים: גם העוסקים באמנות, במחשבה ובספרות - כמו לומדי התורה - אינם אלא משתעשעים, ונתפסים ע"י אבירי ה"חיים" כמבטלים את זמנם. לצערנו, ניתן לשמוע הדים לתפיסה שהזכרנו גם בין כתליו של בית המדרש ...

רבים מבני עמנו סבורים שה"תורה" היא רלוונטית בעולם מצומצם ומוגבל, ומנסים לבורר באילו נקודות עולם זה משיק לעולם ה"חיים", שבו הם עצמם עוסקים. במקרים רבים ניתן לגלות שכן סבורים למעשה גם אנשים שאינם מוכנים להודות שזוהי השקפתם. השאלה הפופולארית כל כך - "מה תעשה כשתצא לחיים?" - משקפת, למעשה, התייחסות לתורה כאל תחום חיצוני לחיים, הנושק להם, נוגע ואינו נוגע. מובן מאליו שהשקפה כזו, המעדיפה את העיסוק בתחומי המעשה התועלתניים על פני העיסוק בתחומי המחשבה, היא פגומה מכל נקודת מבט דתית ורוחנית ראויה לשמה. אין מקום לזלזל בעיסוק ביישובו של עולם, וודאי שהאנשים העוסקים בכך ראויים לשבח; אולם יש לעמוד בתקיפות כנגד הניסיון להפוך את הקערה על פיה, ולראות בעיסוק בתורה ובתחומי הרוח "חיים מזוייפים".

המשנה הידועה במסכת אבות קובעת ששני התחומים - הן תחום העשייה והן תחום המחשבה - הם חיוניים, ואין תקומה לזה בלא זה: "אם אין קמח אין תורה; אם אין תורה אין קמח" (אבות ג', יז). חשוב להדגיש שמשמעותה של משנה זו אינה ששני התחומים עומדים ברמה זהה של חשיבות האדם לא נוצר כדי לטחון קמח או כדי למלא את כריסו בלחם, אלא כדי לעבוד את הקב"ה - ובכלל זה לעסוק בתורה, "שלכך נוצרת". בדומה לקביעתו הידועה של המחזאי הצרפתי מולייר, שטען ש"צריך לאכול כדי לחיות, ולא לחיות כדי לאכול", נטען אנו שצריך לעבוד ולאכול כדי לעסוק בתורה, ולא לעסוק בתורה כדי לאכול! התורה אינה מנותקת מהחיים; היפוכו של דבר: משמעות ההצהרה "כי הם חיינו ואורך ימינו", שעליה אנו חוזרים מדי יום, היא שהעיסוק בתורה הוא לשד החיים ועיקרם, וקביעה זו הינה יסוד מרכזי בהשקפתנו ...

נעים זמירות ישראל הגדיר את החיים כקשר עם מקור החיים - "כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור" (תהילים ל"ד י), והתורה היא אפיק הקשר המרכזי והישיר ביותר לבורא העולם. התורה מקשרת בין האדם לקב"ה, ולכן מנקודת מבט תורנית, העיסוק בה הוא האפיק המרכזי של החיים ... כאשר אנו מדברים על "חיים של תורה", כוונתנו לחיים המבוססים על התורה בכמה רבדים שונים. ראשית - חייו של אדם החי חיי תורה מושגתים על הוראתיה של התורה, והיא זו המדריכה ומכוונת אותו בהליכותיו. ברובד הבסיסי ביותר אלו הם חיים המונחים ע"י ההלכה, של אדם המכלכל את כל צעדיו בהתאם לצווי התורה; אולם מעבר לכך, יהודי החי חיי תורה חש בכל שעה ובכל עת את כובד אחריותו כמצווה. תודעה תמיידית זו היא ייחודית לדת היהודית ולכנסת ישראל: ישנן דתות רבות שבהם האדם חווה את אלוהיו כבורא, כגואל, כבעל הכוחות כולם וכמקור החסד; אולם האדם היהודי חווה את הקב"ה על כל צעד ושעל בעיקר כמחוקק וכמצווה. אדם החי חיי תורה מכלכל את כל חייו בהתאם לתודעה מתמדת זו: כשהוא קם ממיטתו, כשהוא הולך לעבודת יומו, כשהוא אוכל ואפילו כשהוא מתכוון לנום את שנתו - האדם אינו עושה ולו את הצעד הקטן והיומיומי ביותר בלי לבחון את עמדת השולחן-ערוך ביחס אליו.

אולם חיי תורה אינם רק חיים המושגתים על תודעה הלכתית. בד בבד עם ציווי ההלכה, התורה מכילה גם מערכת ערכים שלמה, הקובעת את היחס הרצוי שבין האדם לא-לוהיו, לעמו, למולדתו ולעולם כולו. חיי תורה אמיתיים הם חיים שרוח השולחן-ערוך מפעמת בהם ומשפיעה עליהם גם מעבר לציווי ההלכה היבשת. אדם החי חיי תורה מבין שהתורה אינה רק תוחמת פרמטרים למותר ולאסור, אלא אף משפיעה על כל ההתייחסות לעולם הפוליטי, הכלכלי והרוחני. פרופסור אחד, חובש כיפה, הגדיר פעם את עצמו כ"חילוני שומר מצוות".

זוהי הגדרה קיצונית ומוגזמת, אך היא משקפת את אורח חייהם של חלק מהאנשים המכנים את עצמם "דתיים". להשקפתם, התורה רק תוחמת את המגרש, וקובעת את "חוקי המשחק" שבמסגרתם - אך במנותק מהם - מתנהלים החיים. חיי תורה אמיתיים אינם חיים חילוניים שמקיימים בהם מצוות, אלא חיים שבהם התורה היא המשחק עצמו, ולא רק תוחמת את חוקיו. אדם יכול להיות במקצועו סנדלר, פיזיקאי או כלכלן; אך אם התורה מפעמת בתוכו, ומוקד חיים הוא השאיפה לשבת בבית ה' כל ימי חייו - אזי אדם זה חי חיים של תורה. אדם כזה אינו חש שהתורה מגבילה את חייו, אלא דווקא מנתבת, מפעימה ומנחה אותם.

במובן שהסברנו זה עתה, חיי תורה אינם רק חיים המותרים ע"פ התורה, אלא חיים שהתורה ניצבת במוקדם בעניינים שונים, עולה בגמרא הגדרה של אדם ש"תורתו אומנתו" (שבת יא.). לדעת שניים מגדולי הראשונים - הרמ"ה (שו"ת הרמ"ה סי' רמ"ח) והרא"ש (שו"ת הרא"ש ט"ו, ח) - אדם שתורתו אומנתו הוא כל אדם ששאיפתו היא לשבת בבית ה', וסביב שאיפה זו הוא מנהל את חייו. לפי הגדרה זו, גם אדם המבלה את רוב שעות יומו במעבדה ורק בסופו של היום מתפנה לעסוק בתורה - יכול להיחשב אדם שתורתו אומנתו, אם הרגשתו היא שהוא עוסק בתחומים האחרים בגין היותם נחוצים, אישית או חברתית, אך משאלתו המרכזית היא לשבת בבית ה' כל ימי חייו. גם אם ברבות העיתים זמנו של האדם מצטמצם, והוא אינו יכול לשקוע במשך היום כולו בעיסוק שלשמו נוצר - השאלה המרכזית היא מהי תחושתו של האדם, וכיצד הוא מתנהג בזמנים שבהם הוא פנוי מאילוצים למיניהם.

המכנה המשותף לכל ההגדרות שמנינו כאן הוא שלילת הניגוד שבין התורה לחיים. התורה והחיים, מעצם הגדרתם, אינם מתחרים זה בזה. במובנם השלם והאידיאלי, החיים הם חיים דווקא כאשר הם חיים של תורה, הסובבים סביב ערכי התורה והשאיפה לשקוע בה, והתורה היא תורת חיים כאשר היא עוסקת בחיים, מאדירה אותם בניגוד למוות, ומעניקה לעוסקים בה חיי עולם. כל מחשבה המנסה לנתק בין הדברים ולהבחין בין התורה לבין החיים ה"אמיתיים" - אינה נחלת עובדי ה'. רק גישה כזו, המזהה חיים אמיתיים עם חיי התורה, היא זו שצריכה להנחות אותנו בדרכנו הרוחנית, במסילה העולה מעלה מעלה במשעול המוביל אל בית ה'.